Kunstenaar Yubi Kirindongo (61) over zijn drive

‘Drive? Wat ik heb, noem je ADHD.’

Hij heeft een voorliefde voor glimmende materialen en werkt veel met onderdelen van auto’s. De ‘bumperman’ noemen ze hem op Curaçao. Zelf heeft Yubi Kirindongo daar minder problemen mee dan met de term recyclingartiest. Een dikke dertig jaar kunstenaarschap resulteert inmiddels in een omvangrijk oeuvre en exposities in Parijs tot New York en in Duitsland tot Zuid-Afrika. Portret van een eigenwijze autodidact. “Erkenning? Welnee! Mijn werk is therapie!”

Tekst: Margriet Marbus Foto’s Paul van Veen

“...want ik wacht ook niet meer op de bus. Ik ga wel lopen,” besluit kunstenaar Yubi Kirindongo met een metafoor zijn betoog over het hedendaagse galeriebeleid. Een mooie metafoor. Want kunstenaar Yubi –voluit Hubert Marcolino Kirindongo – gaat nooit met de bus. Laat staan dat hij gaat lopen. Daarvoor rijdt hij maar al te graag in zijn rode–met honderden automerken beplakte – Camaro. Waar de metafoor dan op slaat? Dat hij, Yubi, niet meer op uitnodigingen voor exposities wacht. Dat hij het dan wel zelf regelt. In zijn eigen huis. Inmiddels het Yubi Kirindongo Museum.

Yubi is met zijn witte kleding en de coladoppen in zijn oorlellen, shaggie in zijn mond een bijzondere verschijning. Zijn onderkomen is een veelkleurig huis dat de kunstenaar zelf bouwde en dat in plaats van met meubels, vol staat met kunst. Het ligt midden in de wijk Souax. Op een bergrichel geparkeerd, heeft het één van de mooiste uitzichten van Curaçao. Het panorama omvat – behalve het zicht op de honderden werken van Kirindongo zelf – Willemstad, de Tafelberg en de zee aan de zuidkant van het eiland. “Ik heb het met mijn eigen handen gebouwd van het inkomen dat ik als handenarbeidleraar verdiende. Dat werk deed ik van mijn vijftigste tot mijn zestigste. Dat ik de discipline had om dat tien jaar te doen, dat is mooi. Nee, schrijf liever niets over mijn huis. De belasting, snap je. Maar ja, ik heb hier wel lekker de ruimte voor al mijn beelden”, zegt Yubi – voor het eerst sinds ons bezoek – tevreden lachend. Zijn naakthonden rennen door de tuin. En waar is nu het hok van de krokodil die hij zou hebben? “Hi, hi, ja, mijn krokodil. Die komt en hij gaat. Hij komt ’s nachts tevoorschijn. Vanwege hem wordt hier nooit ingebroken. Want mensen denken: hij slaapt bij hem in bed, hi, hi.”

Yubi lacht. Een laag, rasperig geluid. Zijn donkere gezicht breekt open. Het maakt de sfeer er een stuk beter op. Yubi was knorrig, bozig zelfs, toen we een half uur geleden arriveerden. “Kost me allemaal tijd, interviews”, legt hij grommig uit. “Allemaal uren, dagen, weken van mijn leven. En dan kom je ook nog te laat. (een kwartier, netjes van tevoren doorgebeld) En wat levert het op? Nou?! Denk je dat de mensen hier (de kunstenaar maakt een weids armgebaar om aan te geven dat hij met ‘hier’ de wijk Souax bedoelt) dat lezen? Het is een Nederlandse krant. Een macambakrant. Ik heb jou niet nodig, weet je. Ik heb er geen zin in. Ga je me betalen? Nee?! Wie dan wel?” Hij zucht, gromt nog wat door en loopt dan toch naar binnen om koffie voor zijn bezoek te maken. Het moet maar, zie je hem denken.

De autodidact kijkt met zijn éénenzestig jaren terug op een bewogen leven. Geboren in de wijk Wichi, onder de rook van de Shell, was hij de op één na jongste en enige zoon in een gezin met vijf kinderen. Zijn moeder was een tanige vrouw die vanuit haar houten huis met een teerdak bij verschillende hotels als kamermeisje werkte om de eindjes aan elkaar te knopen. Yubi wijst op een portret in sepia van een donkere schoonheid. “Dat is ze”, wijst hij trots. “Een echte moeder. Flink. Lief. Behulpzaam en devoot aan haar kerk. Maar een vrouw ook die niet op de bus wachtte. Die ging wel te voet.

Helemaal vanuit Westpunt. Meerdere keren per week.” Waarmee het meteen duidelijk is waar Yubi zijn eigenzinnigheid vandaan heeft. Zijn vader kent hij nauwelijks, “Ik heb hem van mijn leven twee keer gezien. Op mijn twaalfde en op mijn zeventiende. En praten? Die man? Ho maar. Altijd een pijp in zijn smoel. Dus dat was geen succes. Toen heb ik het daar maar bij gelaten.”

Omdat Yubi als klein jongetje slecht tegen de walmen van de raffinaderij kon, verhuisde hij naar een oom, een fotograaf van de Shell, die in de gezondere wijk Montaña woonde. Op de lagere school maakte hij van spijbelen een gewoonte. “Dan ging ik vissen. Bij wat nu Hooks Hut is. Met een lijntje of harpoenen. Of ik hing daar gewoon een beetje rond. Wel altijd met een mes en een stukje hout. Gezichten snijden. Bezig zijn. Ik moest altijd iets doen. De moderne diagnose zou misschien ADHD uitwijzen. Maar daar wisten ze toen nog niets van.”

Na de lagere school versleet Yubi verschillende baantjes om zijn moeder te helpen. Tot hij in zijn late tienerjaren op Aruba belandde en besloot te gaan reizen. Beginnend als verstekeling op een bananenboot toerde hij langs de kusten van Zuid-Amerika. Daarna monsterde hij aan op vrachtschuiten naar Europa. In de havens van steden als Nice, Antwerpen, Brindisi, Marseille leefde de jonge Kirindongo het zeemansleven van zuipen, vechten en alles wat daar verder bij hoorde. Die tijd heeft hem voor een belangrijk gedeelte gevormd, vindt hij nu. “Je ziet in korte tijd alles. Ongelukken, welvaart, armoede, eenzaamheid, het leven op zee, havensteden. Dat blijft je bij. Dat doet je iets. De wereld is groter dan het eiland alleen.” Uiteindelijk belandde hij via een vriend in Hamburg waar hij een paar jaar bleef en als lijkenvervoerder bij het universiteitshospitaal werkte. In die tijd begint Yubi met schilderen.

Bumperman, okee. Maar noem me alsjeblieft geen recycle-artiest

Na Hamburg volgt er een tijd van zwerven waarna hij uiteindelijk in Nederland terecht komt. Daar volgt een tijd van agressie. “Drugs ook”, zegt hij met zijn rokerige stem, “en drank. Ik was wild. Vaak dakloos ook. Kom je in plaatsen als Groningen, hadden ze nooit een neger gezien. Gingen mensen gekke dingen zeggen. Racisme! Discriminatie. Dan sloeg ik er op.” Zo belandde Kirindongo meerdere malen in het Huis van Bewaring. Uiteindelijk is het diezelfde ‘bajes’ waar hij ontdekt wordt. Via een groepsexpositie van honderden kunstenaars, wordt hij samen met vijf anderen als talent ‘ontdekt’. “Dat deed me iets, dat je één van de zes bent waar ze iets in zien. Ik dacht: ja, dan zit het er toch wel in.” De erkenning die hem tijdens de groepsexpositie te beurt valt, zet Yubi aan om verder te gaan in de kunst.

Via Den Haag en een blauwe maandag op de Vrije Academie –‘hash roken en lanterfanten, niks voor mij’ - kwam hij met zijn toenmalige vrouw Kitty, een blonde kapster uit Den Haag, terug op Curacao waar hij in Gato een huisje betrok en toen dat afbrandde een huis in Souax. Op Curacao werden autoonderdelen zijn favoriete materiaal. Zijn eerste series ‘bumperbeelden’ verschijnen en al gauw wordt hij in de volksmond ‘de bumperman’ genoemd.

Maar zijn werk valt wel op. Al snel komen de eerste exposities en worden de eerste werken verkocht.

Yubi: “Bumpers van auto’s. Semi-edel materiaal. Glimmen, goud, glans! Lawaai! Dat wil ik! Alles wat glimt, daar hou ik van!”

Yubi begint in de mood te komen als het over zijn werk gaat. Zijn woordenstrroom is nu niet meer te stuiten. “Ja, over mijn werk, daar praat ik graag over. Maar ook weer niet. Bijvoorbeeld niet over de verkoop. Nee. Krijg ik straks de belastingdienst weer hier. Daar heb ik geen zin in. Die hoeven niets over mij te weten. Hoe ik woon en zo. Maar verder heb ik over alles wel een mening. Waarom, bijvoorbeeld, legt het Curaçaose gouvernement buitenlandse bouwers, zoals de Renaissance, niet op dat ze één procent van de bouwsom aan lokale kunst besteden? Daár zouden Curaçaose artiesten iets aan hebben.”

Yubi is ook vrij uitgesproken over het Curaçaose galeriewezen. “Over die galeries die me maar niet vragen? Nou, ik organiseer het wel zelf. Ik heb ze niet nodig. Ik heb mijn eigen museum hier. Een museum in het Yubisme. Dáár wil ik over praten. Niet over mijn vader, over mijn moeder, over mijn jeugd, waar ik vandaan kom. Is dat interessant? Nee, niet voor de krant vind ik. Dat is persoonlijk. Privé. Dat komt wel een keer, als ik mijn biografie maak. Ik wil praten over kunst, over politiek. De Isla. Over wat hier op Curaçao allemaal gebeurt. Daar moet een kunstenaar zijn mening over hebben. Dat hoort zo.”

Hoewel Yubi dag in dag uit met kunst bezig is, behartigt hij zijn zaken ook niet slecht. Want inmiddels heeft elk zichzelf respecterend bedrijf op Curaçao wel een ‘Yubi’ in huis. En dat Yubi’s naam ook voorbij de eilandgrenzen gaat illustreren zijn exposities. Zo reisde zijn werk naar New York, Zuid-Afrika, Duitsland, Parijs, Amsterdam en stond hij dit jaar als vertegenwoordiging voor de Antillen met zijn werk op de Miami Artfair.

Toch, ondanks zijn succes over de hele wereld, blijft Kirindongo voor Curaçaoënaars ‘de Bumperman’. Hijzelf kan er niet mee zitten. “Een geuzennaam? Ja, misschien wel. Maar hoe moeten ze me dan noemen? Bumperman, okee. Maar noem me alsjeblieft geen recycle-artiest. Of: ecokunstenaar. Ik ben niet in een hokje te plaatsen, niemand doet wat ik doe.” Aldus de self made man. Want dat is wat hij graag wil: niet vergelijkbaar zijn, vrij van de smet die rust op gekopieerde kunst. Vandaar ook zijn bewust autodidact zijn.

Yubi, fel: “Ik hou niet van invloeden van anderen, net als op de academie.

Iedereen die elkaars werk pikte, over elkaars schouder meekeek. Dat wil ik niet. Ik wil geen kopie van een kopie zijn. Ik wil niet dat mensen zeggen, ja, zijn werk lijkt op dat van die en die. Op de akademie remde dat me enorm. Er kwam niets meer uit mijn handen. Na zes of zeven keer ben ik niet meer gegaan. Het schilderij waaraan ik werkte heb ik er op een kast achtergelaten. Daarom: ik kom mijn huis bijna niet meer uit. Ik wil mijn eigen ding doen. Ik kom toch al tijd tekort. De meeste tijd van de dag ben ik hier bezig met het opruimen, orgasniseren en herorganiseren van mijn atelier hier buiten.” Yubi leidt ons rond in zijn overdekte werkplaats waar materialen als schelpen, flessedoppen, auto- en computeronderdelen, stofzuigerslangen en elektroden breed uitgestald staan. Een georganiseerde chaos. Voor schoolkinderen – waar hij regelmatig workshops voor organiseert – een waar Walhalla. Hoewel ze nergens aan mogen zitten. “Luisteren moeten ze, luisteren en werken”, schatert Yubi, die als gevolg van de bof op latere leeftijd zelf kinderloos is gebleven. Naast zijn verdere dagelijkse arbeid, het produceren van een niet aflatende stroom kunstwerken, heeft Yubi op dit moment ook aandacht voor een heel speciaal project. Hij kijkt in de verte, neemt een trekje van zijn sigaret en lacht. “Kijk. Ik heb er in dit leven altijd knap bij gelopen. Ik ben al gepensioneerd, ik krijg al ouderdomsgeld. Dus ik hou er rekening mee dat ik een keer kan gaan. Dus ik heb een stukje grond op het kerkhof gekocht. Daar wil ik iets moois van maken. Iets eigens. Dat mensen straks weten, kijk, daar ligt Kirindongo. Die ligt er knap bij. Dat houdt me bezig. Het leven is mooi geweest, dat moet in stijl afgesloten. Dat is mijn zorg nu.” Vrolijk lachend nemen we even later afscheid van de welbespraakte Curaçaose artiest.

Hoe veranderlijk een mens kan zijn, blijkt als we hem een paar dagen later bellen voor feedback op het interview. Neemt op, blaft: “Ik heb er geen zin meer in, zomaar een interview doen, zonder expositie of wat. Levert me niets op. Dat zint me niks. Ik heb jullie niet nodig. Ik cancel het stuk.” ‘Boem’. De haak erop. Terugbellen heeft geen zin. Yubi laat zich niet meer horen. Ontmoet Yubi Kirindongo. Een veelzijdig mens en kunstenaar.